

Tutkijat ehdottivat talouden pelastuspakettia, ja siitä lähti liikkeelle kovasanainen kiista – tästä oli kyse

Tutkijoiden politiikkasuosituksista nousi poikkeuksellinen poru. Mistä ”pelastuspaketin” kaltaisessa julkaisussa on muiden tutkijoiden mielestä kyse, ja mitä niistä kuuluu ajatella?

Tutkijat suhtautuvat varauksella tutkimuskoontien perusteella tehtyihin suoriin politiikkasuosituksiin. Tampereen yliopiston taloustieteen professori Kaisa Kotakorpi, tutkimuslaitos Laboren johtaja Mika Maliranta ja VATT:n tutkimusprofessori Marita Laukkanen. KUVA: MARTTI KAINULAINEN / LEHTIKUVA, JUHANI NIIRANEN / HS & ANTTI AIMO-KOIVISTO / LEHTIKUVA

[Joakim Westrén-Doll HS](#)

9.2. 13:59 | Päivitetty 9.2. 15:40

TALOUSASIAANTUNTIJOIDEN välillä käytiin kuluneella viikolla poikkeuksellinen kiista. Se herätti keskustelua siitä, miten tutkijoiden antamiin politiikkasuosituksiin tulisi suhtautua.

Mistä kiistassa oli kyse?

Tiistaina julkaistussa Ylen kolumnissaan Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan professori [Heikki Hiilamo kritisoi](#) kovasanaisesti Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etlan ”Suomen pelastuspaketti” -[julkaisua](#).

Etna suositti julkaisussa tutkimustietoon pohjaten muun muassa yhteisö- ja tuloverotuksen alennuksia.

Hiilamo syytti Etnaa valikoivasta tutkimusviitteiden käytöstä ja piti sen antamia verotussuosituksia ideologisina ja edunvalvonnaksi verhottuna tutkimuksena.

Keskustelu tulistui viikon edetessä. Vastauksessaan Etnan toimitusjohtaja [Aki Kangasharju syytti](#) Hiilamoa valehtelusta ja puoluepoliittisesta kallistuneisuudesta.

Hiilamo [kommentoi](#) keskiviikkona HS:lle, ettei tarkoitus ollut kyseenalaistaa Etnan tutkijoita, vaan kritisoida sitä, että verosuositukset eivät perustuneet parhaaseen tietoon.

Kiistely sai lopulta poikkeuksellista huomiota, ja keskusteluun osallistui laaja joukko muitakin asiantuntijoita. Miten kiistan ytimessä olevan ”pelastuspaketin” kaltaisia julkaisuja tulisi lukea ja käsitellä julkisesti?

HS kysyi asiasta kolmelta taloustieteen tutkijalta.

Maliranta: Poliitikkasuositukset ovat haastavia

TUTKIMUSLAITOS Laboren johtaja [Mika Maliranta](#) sanoo pohtineensa politiikkasuosituksia ja niiden sopivuutta ”iät ja ajat”.

Laborea rahoittaa kannatusyhdistys, jonka jäseniä ovat pääasiassa ammattiliitot. Aiemmin urallaan Maliranta oli kirjoittamassa juuri Etnassa ”pelastuspaketin” kaltaisia muistioita. Niiden tekeminen oli hänen mukaansa ”haastavaa”, vaikka tutkijanäkökulmasta toiminta sujui ”ihan hyvin”.

”Ideaalisti niiden pitäisi olla akateemiset kriteerit täyttäviä katsauksia, jossa kirjallisuus on systemaattisesti ja tasapainoisesti käyty läpi. Jotta näin voi tehdä, se vaatii valtavasti resursseja”, Maliranta sanoo.

”Siihen on kaikissa tutkimuslaitoksissa toki kyvyt, mutta ne ovat isotöisiä. Se on erittäin vaativa tehtävä.”

Maliranta korostaa, että vastaaville julkaisuille on silti ilmeinen tarve.

Koonti, joka antaa tiiviisti tutkimuskirjallisuuden kannan tiettyyn asiaan, hyödyttää julkista keskustelua enemmän kuin yksittäisten tutkimustulosten käsittely vuorotellen.

Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen pohjalta on usein vaikea antaa voimakkaita tai yksiselitteisiä politiikkasuosituksia.

LABORE ei silti julkaise politiikkasuosituksia sisältäviä muistioita. Maliranta sanoo pohtineensa asiaa syvemmin siirtyessään laitoksen johtoon, ja teki linjanvedon tuolloin.

”Olen ajatellut tätä iät ja ajat. Tämä episodi on antanut vahvistusta sille, että linja on ollut meidän näkökulmasta hyvä.”

Huolellisesti tehdyt katsaukset vaativat tukevaa rahoitusta. Maliranta mainitsee toimivaksi malliksi aiemman valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS), jonka kautta valtioneuvosto tilasi tutkijaryhmiltä erilaisia katsauksia. Petteri Orpon (kok.) hallitus lakkautti ohjelman osana hallitusohjelmassa sovittuja hallintoleikkauksia.

Maliranta ajattelee, ettei Laboren ole luontevaa antaa itse politiikkaohjelmia. Lausuntokierroksilla painopiste on siinä, että arvioitavan lakiesityksen tavoitteita peilataan tutkittuun tietoon.

”Itse ajattelen niin päin, että kun meiltä kysytään, niin vastaamme.”

Laukkanen: Kritiikin on pysyttävä faktoissa

VATT:N tutkimusprofessori ja ja Tampereen yliopiston taloustieteen työelämäprofessori [Marita Laukkanen](#) kommentoi asiaa yleisellä tasolla.

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää kaikkien keskeisten tutkimustulosten huomioimista, jos laajan tutkimuskoonnin pohjalta tehdään politiikkasuosituksia, Laukkanen sanoo.

Käytännössä tutkija siis tiivistää, mitä jostakin asiasta olisi tutkimuskirjallisuuden pohjalta hyvä ajatella. Vastaus vaatii aiemman tutkimuksen syvällistä käsittelyä. Tulee määrittää, mitkä aiemmista tutkimuksista ovat uskottavia ja laadukkaita, ja ovatko aineistot ja menetelmät enää ajanmukaisia.

”Samalla joutuu väkisininkin tekemään arviointia ja karsintaa.”

Seurauksena eri koonneissa voivat painottua eri tutkimukset. Myös politiikkasuositukset voivat olla erilaisia, vaikka tutkijat toimisivat parhaan kykynsä mukaan.

Tällöin tilanteen tulisi johtaa faktapohjaiseen keskusteluun, Laukkanen sanoo.

”Kritiikissä voi esimerkiksi kysyä, miksi katsaukseen on otettu tämä tutkimus eikä tätä, tai miksi johtopäätökset painottavat enemmän näitä tuloksia kuin toisia.”

Kotakorpi: Tutkimustieto ei anna suoria vastauksia arvovalintoihin

YHTEISKUNTATIEETEELLISEN tutkimuksen pohjalta on usein vaikea antaa voimakkaita tai yksiselitteisiä politiikkasuosituksia, muistuttaa Tampereen yliopiston taloustieteen professori [Kaisa Kotakorpi](#). Hän kommentoi aihetta yleisellä tasolla.

”Tämä johtuu siitä, että harvat politiikkatoimet ovat sellaisia, jotka hyödyttäisivät kaikkia eli olisivat kaikkien kannalta parannus nykytilanteeseen.”

Poliittisten arvovalintojen tekemiseen tutkimustieto antaa harvoin suoria vastauksia. Sen sijaan koonnit voivat valaista, miten tehdyt valinnat esimerkiksi eri väestöryhmiin vaikuttavat.

Jos taloustieteellisestä tutkimuskirjallisuudesta silti tehdään selkeitä politiikkasuosituksia, Kotakorpi kiinnittäisi huomiota muun muassa siihen, onko kannoissa tarkasteltu sekä kyseisen politiikan hyötyjä että haittoja ja niiden jakautumista.

”Esimerkiksi argumentti, jonka mukaan jokin politiikkatoimi ei ole suositeltava, koska siitä on haittaa jollekin, on useimmiten puutteellinen.”

Oleellisia kysymyksiä ovat myös tutkimusten maakonteksti ja luotettavuus. Jos tutkimustulokset ovat peräisin esimerkiksi hyvin poikkeavista vero- tai sosiaaliturvajärjestelmistä, niiden soveltuvuus Suomeen tulisi perustella huolellisesti.

Ja jos keskustelu koskee esimerkiksi verotusta, tulee pohtia tarkoin, onko juuri sen vaikutus saatu tutkimuksissa eristettyä muista muuttujista.

”Joskin tätä on varmasti lukijan usein vaikea arvioida.”